

Södra Österbottens
räddningsverk

Mellersta Österbottens och
Jakobstadsområdets räddningsverk

Österbottens
räddningsverk

VÄGLEDER TILL TRYGGT BOENDE

ÖVERSVÄMNINGSSKYDD FÖR SMÅHUS

Närings-, trafik- och
miljöcentralen

INLEDNING

Österbotten är känt för sitt slättlandskap och ofta förekommande översvämningar. De återkommande översvämningarna beror främst på de jämna terrängformerna och bristen på sjöar som jämnar ut vattenföringen. Som en följd av klimatförändringen förutspås vårflödena i Österbotten minska något i framtiden, men däremot kommer höst- och vinterflödena att öka.

För att minska de skador som översvämningarna orsakar har det i området redan under lång tid genomförts åtgärder inom översvämningsskyddet, bland annat har åar rensats och fåror rätsats ut och konstgjorda sjöar byggts. Särskilt Perho å, Lappo å, Kyro älv och Närpes å är kraftigt utbyggda vattendrag, där det finns mycket dammar och skyddsvallar. I Kyro älv och Lappo å finns stora invallade åkerområden, dit flödesvatten leds om översvämningen hotar bebyggelsen. De invallade områdena är dimensionerade för översvämningar som förekommer en gång på tjugo år, vilket innebär att det är sällsynt och överraskande för aktörerna i området, då vatten leds ut till de invallade områdena.

År 2011 kartlade närings-, trafik- och miljöcentralerna områden med översvämningssrisk i Finland. På basis av kartläggningen fastställde Jord- och skogsbruksministeriet 21 områden med betydande översvämningssrisk. I landskapen Södra Österbotten, Österbotten och Mellersta Österbotten ingår följande områden: Kyro älv, områdena Ilmola-Seinäjäki och Ylistaro-Lillkyro, Laihela å, området Laihela-Runsor och Lappo å, området Lappo.

Utöver områdena med betydande översvämningssrisk identifierades även många andra områden med översvämningssrisk. För områdena med betydande översvämningssrisk kommer man att utarbeta översvämningsskartor, som visar vart översvämningen kan sträcka sig och hurdana skador den kan orsaka. Dessutom kommer även planer för hanteringen av översvämningssrisker i områdena att utarbetas med åtgärder för att minska översvämningssriskerna. Mer information om områdena med översvämningssrisk och om översvämningsskartorna finns på www.miljo.fi.

Denna guide för översvämningsskydd är riktad till invånarna i landskapen Södra Österbotten, Österbotten och Mellersta Österbotten. Guiden ger anvisningar om vad man bör beakta och hur man kan agera före, under och efter en översvämning.

INFORMATION OM ÖVERSVÄMNINGAR

Översvämningarna delas in i tre olika typer: översvämningar i avrinningsområden, vid kustområden och dagvattenöversvämningar.

Översvämningar i avrinningsområden

I Finland uppstår översvämningar i avrinningsområden oftast som en följd av långvariga regn eller då snön smälter. Vanligtvis är det frågan om vårflöden. Översvämningar kan också förekomma under övriga årstider. Under den kalla årstiden kan isproppar och issörja leda till att vattenståndet kraftigt stiger lokalt, och hårda regn kan höja vattenståndet oberoende av årstiden. Vattenståndet i åar och älvar kan stiga snabbt vid kraftiga regn.

Vad är kravis?

Översvämningar som beror på kravis (svällis) förekommer i allmänhet i början av vintern just innan istäcket bildas. En kravispropp uppstår då det kalla vädret gör att vattnet blir underkyllt, vilket leder till att det bildas stora mängder iskristaller i vattnet. Iskristallerna hopas och bildar issörja på eller under vattenytan. Issörjan blir till en kravispropp som leder till att vattenytan kraftigt stiger och en översvämning uppstår. Problem med issörja förekommer nästan årligen t.ex. i Esse å just innan istäcket bildas. Som en följd av klimatförändringen kommer sannolikt denna typ av översvämningar att bli vanligare.

Översvämningar vid kustområden

På kustområden kan stormar tillsammans med andra faktorer som höjer vattenståndet orsaka översvämningar. De viktigaste faktorerna som påverkar vattenståndet i Östersjön är vinden, lufttrycket, strömmarna i de danska sunden samt havsisens omfattning.

Dagvattenöversvämningar

Dagvattenöversvämningar syftar på översvämningar som uppstår då regn- eller smältvatten samlas på markytan, främst på byggda områden. I tätt bebyggda områden finns i allmänhet stora belagda ytor, vilket leder till att allt regn- och smältvatten samlas i diken, bäckar och avlopps nätet. Vid kraftiga regn räcker kapaciteten i avloppen inte alltid till och som en följd av detta svämmar gatorna över av regnvatten. Dagvattenöversvämningar börjar snabbt, är kortvariga och tämligen lokala.

VEM SKÖTER?

På invånarens ansvar

är att skydda sig själv och sin egendom genom egen verksamhet.

På räddningsmyndighetens ansvar

är att planera, leda och utföra räddningsverksamheten vid översvämnings-situationer.

- Allmän ledning för översvämnings-situationer om det i räddningsarbetet deltar flera myndigheter med olika kompetensområden samt utformningen av helhetsbilden över situationen
- På basis av helhetsbilden skyddandet av områden och enskilda viktiga objekt (t.ex. med översvämningsbarriärer, strukturer med sandsäckar, tillfälliga invallningar och dammar)
- Beslut om åtgärder som riktar sig mot privat egendom (t.ex. avstängning av vägar, avgrävning av invallningar)

På närings-, trafik- och miljöcentralens (NTM-centralens) ansvar

är att informera om översvämningsrisken, förbättra beredskapen innan översvämningsfall samt övervaka användningen av vattendragen.

- Följa upp vattensituationen och informera om översvämningsrisken
- Använda vattenbyggnadskonstruktioner som är på statens ansvar och sköta regleringen
- Utföra förebyggande bekämpningsåtgärder (t.ex. issågning, sandning, styrning av regleringen)
- Sörja för att vägnätet är i trafikerbart skick
- Bistå räddningsmyndigheten med sakkunnighjälp och ge sakkunnighjälp åt samfund eller privatpersoner som skyddar sin egendom när det gäller åtgärder för översvämningsbekämpning (t.ex. avlägsnande av isdammar, byggande av tillfälliga vallar och dammar, ledning av vatten till tillfälliga områden och fårar).

På kommunens ansvar

är att skydda sina egna konstruktioner och verksamheter samt stöda räddnings-myndigheterna i översvämnings-skyddet.

- Delta i planeringen av räddningsverksamheten i samarbete med räddnings-myndigheten för att räddningsverksamheten ska kunna genomföras så effektivt som möjligt
- Skydda egna konstruktioner och verksamheter (t.ex. vattenförsörjning, hälsovårdscentraler, skolor, daghem, kommunalt vägnät) samt dataförbindelser
- Vid behov överlåta arbetskraft och materiel till räddningsmyndighetens bruk
- Förfrågningar om tillfälliga bostäder vid översvämningsfall riktar till kommunen

Översvämningsfall bör beaktas vid byggande

Det bästa sättet att undvika översvämnings-skador på bebyggelsen är att beakta översvämningsriskerna då nya hus planeras och byggs. Kommunerna ger information om hur högvattenstånd (översvämningsfall) ska beaktas vid byggande och NTM-centralerna ger rekommendationer om de lägsta bygghöjderna.

ÖVERSVÄMNINGSPLAN FÖR HEMMET

Det är fastighetens ägare eller innehavare som ansvarar för att förbereda sig för olyckor och för att skydda sig själv och sin egendom genom egna åtgärder. Skador som orsakas av översvämningsfall kan begränsas genom många åtgärder som bör utföras på förhand.

FÖRE EN ÖVERSVÄMNING

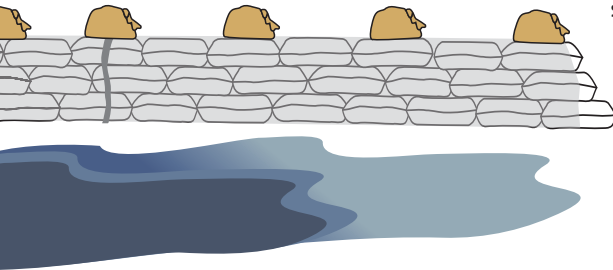
Den som bor på ett område med översvämningsrisk bör beakta åtminstone följande:

- Kontrollera att din försäkring täcker översvämnings-skador. Om du är hyresgäst, kontakta hyresvärderna för att ta reda på försäkrings-skyddet och tillvägagångssätt vid eventuella avbrott i boendet.
- Planera på förhand hur du skyddar din bostad (tillfällig översvämningsbarriär, beställ sand till tomten, översvämningsvall av sandsäckar, skyddande med byggplast o.s.v.).
- Ta reda på hur avlopp, dräneringar och vägtrummor kan täppas till så att flödesvattnet inte når tomten eller kommer in i bostaden via dem.
- Ta reda på var och hur du stänger bostadens vattenledning och slår av elströmmen i hela byggnaden.
- Skaffa en pump, om du bor på ett sådant område att vattnet lätt kan flöda in i källaren.
- Planera på förhand vilka tillhörigheter, både inomhus och utomhus, du lätt kan flytta till tryggare platser redan innan och under en översvämningsfall.
- Ta reda på hur du tryggt kan avlägsna dig från bostaden och bostadsområdet vid en hotande översvämningsfall.
- Se till att vattenuttaget (brunn o. dyl.) skyddas och reservera tillräckligt med dricksvatten.
- Ha ett litet förråd med livsmedel som inte förfärs och som kan tillredas till måltid utan elström eller värme.
- Se till att du har tillbehör för första hjälpen, en batteridrivna radio, ficklampa och tillräckligt med reservbatterier. I Finland är översvämningsrisken stor även under den kalla årstiden.
- Gå igenom översvämningsplanen för hemmet med din familj, så att alla kan agera vid en översvämningsfall.
- Planera på förhand hur du skyddar fastighetsvis avloppsreningsverk, bränsletankar på tomten samt produktionsbyggnader för husdjurskötsel, gödselstäder och foderförråd.

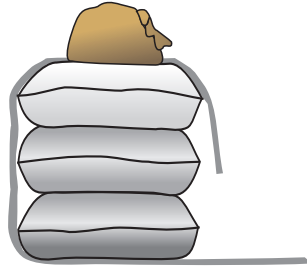
Om det finns risk för lokala översvämningsfall på grund av smältande snö:

- Se till att ytvatten leds bort från tomten genom att öppna upp diken, rännor och trummor.
- Se till att hyggesavfall inte ligger nära diken och vägtrummor för att undvika stockningar.
- Om det finns dagvattenbrunnar för att leda bort ytvatten på tomten, ta bort is och snö från brunnen och försäkra dig om att den fungerar.

Bygg en skyddsvall - långvarigt skydd

En vall görs av sand eller sandsäckar som staplas på varandra och över dem läggs slitstark plast mot flödesvattnet. Ovanpå plasten läggs ytterligare sandsäckar för att säkra att den hålls på plats.

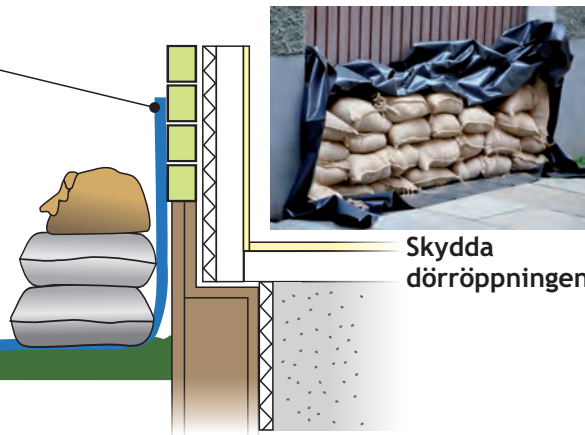

Skydda sockeln med byggplast

Övre delen av plasten kan fästas vid byggnaden om möjligt.

Fogarna på plasten tejpas ihop.

Ovanpå den del av plasten som ligger längs marken placeras sandsäckar eller motsvarande tunga föremål.

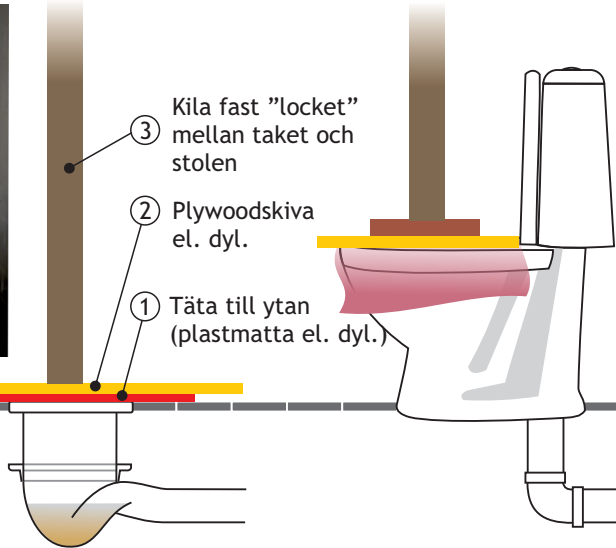

Skydda dörröppningen

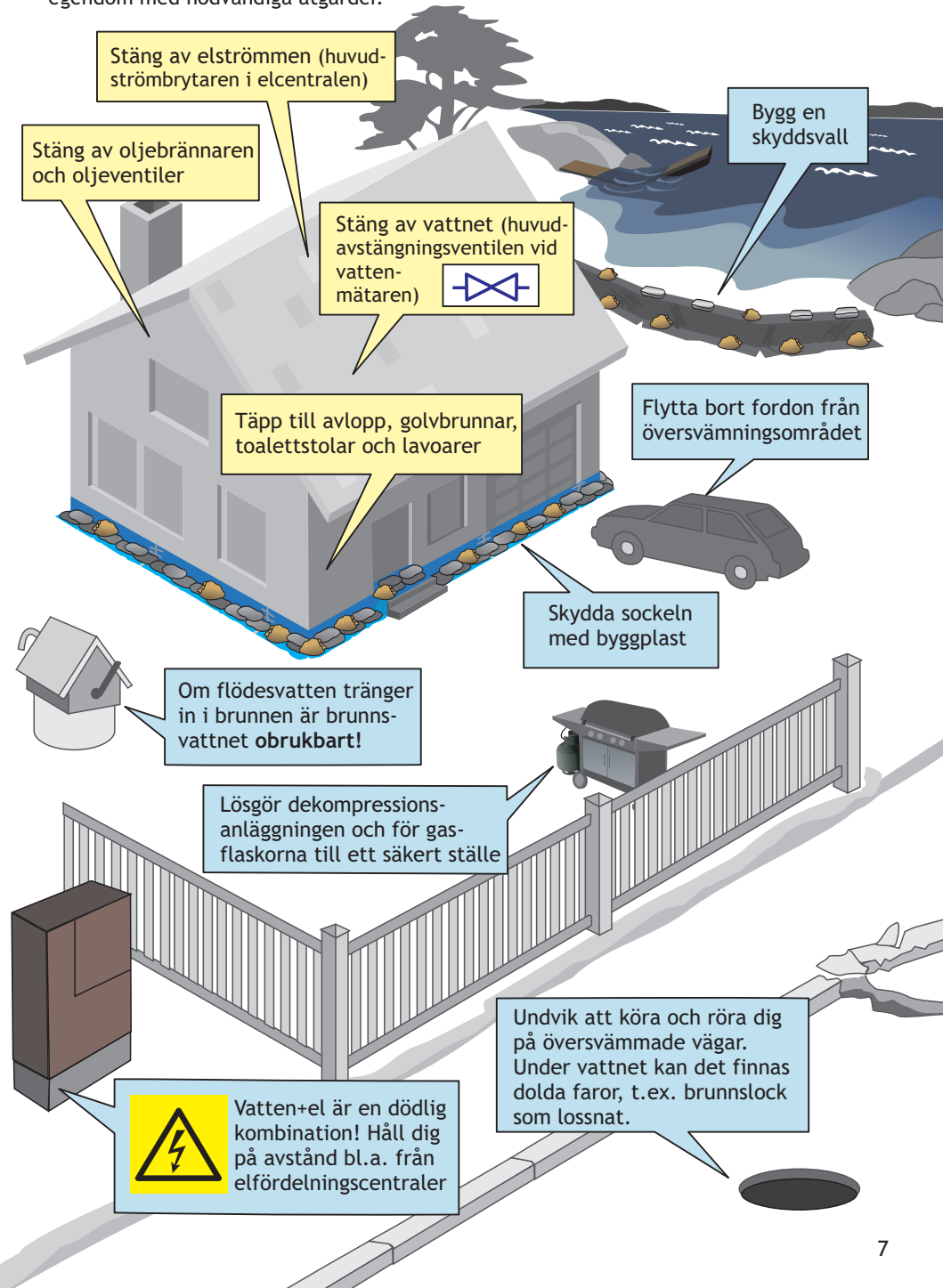
Täpp till golvbrunnen och toalettstolen

- ③ Kila fast "locket" mellan taket och stolen
- ② Plywoodskena el. dyl.
- ① Täta till ytan (plastmatta el. dyl.)

Bekanta dig med terrängprofilen på din tomt och förhindra på eget initiativ med alla tänkbara medel flödesvattnet från att tränga in i huset. Skydda dig själv och din egendom med nödvändiga åtgärder.

Stäng av elströmmen (huvudströmbrytaren i elcentralen)

Stäng av oljebrännaren och oljeventiler

Stäng av vattnet (huvudavstängningsventilen vid vattenmätaren)

Bygg en skyddsvall

Täpp till avlopp, golvbrunnar, toalettstolar och lavoarer

Flytta bort fordon från översvämningsområdet

Skydda sockeln med byggplast

Om flödesvattnet tränger in i brunnen är brunnsvattnet **obrukbart!**

Lösgör dekompressionsanläggningen och för gasflaskorna till ett säkert ställe

Undvik att köra och röra dig på översvämmade vägar. Under vattnet kan det finnas dolda faror, t.ex. brunnslöck som lossnat.

Vatten+el är en dödlig kombination! Håll dig på avstånd bl.a. från elfördelningscentraler

UNDER EN ÖVERSVÄMNING

Kom ihåg att din egen säkerhet är allra viktigast!

- Följ med översvämningsinformationen via massmedier samt kommunernas, räddningsverkets, NTM-centralens och Finlands miljöcentralers webbplatser. Information om störningar i trafiken finns på Trafikverkets webbplats.
- Förmedla informationen vidare till t.ex. grannar och meddela om exceptionella observationer till myndigheterna.
- Undvik att röra dig på översvämmade områden i onödan så att inte ytterligare olyckor uppstår. Flödesvatten som täcker vägen kan försvaga vägstrukturerna eller till och med leda till att vägen rasar.
- Förhindra på egen hand flödesvatten från att tränga in i ditt hus.
- Stäng av strömmen via huvudströmbrytaren om översvämningen hotar elinstallationerna i huset och försök dra ur stöpslarna på alla hushållsmaskiner som hotas av vatten. Håll dig dock borta från elektriska apparater som redan blivit våta. Stäng av strömmen eller dra ur stöpseln endast om du kan göra det tryggt från en torr plats.
- Förbered dig på strömavbrott. Flödesvattnet kan orsaka omfattande och långvariga störningar i eldistributionen.
- Stäng för säkerhets skull huvudavstängningsventilen på vattenledningen för att minska följdskador.
- Stäng alla gasventiler och lösgör gasolflaskor från gasledningarna.
- Stäng alla möjliga ventiler i anslutning till oljeuppvärmningen och försök hindra flödesvatten från att komma in i oljetanken. Flödesvattnet kan med sin kraft pressa oljetanken från sin plats.
- Förbered dig på att bli evakuerad och se till att alla dina viktigaste personliga saker, t.ex. mediciner, finns nära till hands.

FLÖDESVATTNET ÄR FARLIGT!

- Strömmande vatten som är bara 15 cm högt kan välta en vuxen person och en vattenmassa på 45-60 cm får en bil att flyta.
- Undvik att köra på vägar som är täckta av vatten. Locken på regnvatten- och avloppsbrunnar kan ha lossnat och vägens strukturer kan ha skadats av vattnet.
- Flödesvatten är ofta förorenat. Var noga med hygien, om du hamnar i kontakt med flödesvatten. Låt inte barnen leka i flödesvatten.
- Broar och vägtrummor kan bli farliga i samband med översvämmningar.

Ring nödcentralen endast om du är i verklig livsfara, skadad eller omringad av vatten!

Däremot utgör exempelvis 10 cm vatten på parkettgolvet inte en nödsituation.

EFTER EN ÖVERSVÄMNING

Efter en översvämning måste man försäkra sig om att det är tryggt att flytta in igen genom att kontrollera elektriska apparater, oljetankar, uppvärmningssystem och miljön. Kartlägg skadorna och starta torkningen, om flödesvatten har kommit in i husets strukturer.

Försäkringsbolag

- Ta kontakt med ditt försäkringsbolag och kontrollera villkoren i anslutning till kartläggningen av skador och torkningen. Kom överens med bolaget om vad du kan göra själv.

Boende

- Om huset inte är i beboeligt skick, ta reda på möjligheterna till tillfälligt boende. Kontakta socialmyndigheterna i din hemkommun, om ditt försäkringsskydd inte gäller avbrottet i boendet.
- Säkerställ att vattnet är drickbart.

Hygien

- Flödesvattnet kan innehålla avloppsvatten, kemikalier och djurexkrement. Då du städar upp efter översvämningen, bör du använda skyddsutrustning och tvätta händerna med desinfektionsmedel, om du kommer i kontakt med flödesvatten.

Elström

- Koppla inte på strömmen, om översvämningen har blött ner fasta installationer i byggnaden. Kontakta en yrkesman inom elbranschen för att kontrollera i vilket skick installationerna är eller kom överens om hur saken sköts med ditt försäkringsbolag. Det samma gäller hushållsmaskiner som utsatts för vatten.

Oljetank

- Om flödesvattnet har pressat oljetanken från sin plats, kontakta en auktoriserad oljetanksinstallatör. Om oljetanken har gått sönder vid översvämningen och orsakat oljeläckage, ring räddningsverket på nödcentralens nummer 112.

Uppvärmningssystem

- Om fastighetens uppvärmningssystem har skadats av översvämningen bör systemet kontrolleras av en yrkesman inom VVS-branschen. Det lönar sig inte att starta eller öppna en fuktig oljebrännare, gasledning, cirkulationspump eller annan husteknisk apparatur innan en sakkunnig har gjort en bedömning av situationen.

Krisstöd

- Läget efter en översvämning kan vara en nedslående syn. Kontakta din närstående eller professionell hjälp så att du får stöd att klara situationen. Det är frågan om en olycka och du har rätt att även via samhället få psykiskt stöd.

Ersättningen av översvämnings-skador ändras!

Från början av år 2014 ersätter inte staten längre byggnads- och lösöresskador som uppstått som en följd av exceptionella översvämmningar i vattendrag. Ersättningsskydd för översvämnings-skador fås med en översvämningsförsäkring, som gäller översvämmningar i vattendrag och vid kusten samt dagvatten-översvämmningar. Också ersättningen av skördeskador kommer från början av år 2016 att vara försäkringsbaserad. För reparation av skador som orsakas enskilda vägar kan även i fortsättningen beviljas understöd från statliga medel om översvämmningen har varit exceptionell.

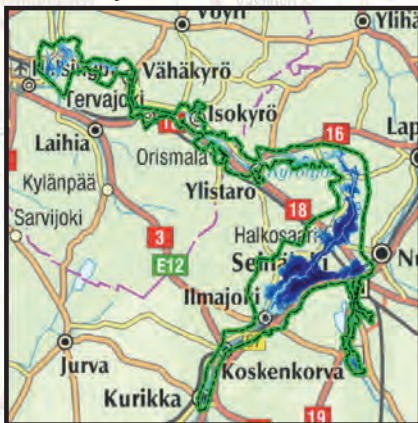
OMRÅDEN MED ÖVERSVÄMNINGSRISK OCH ÖVERSVÄMNINGSKARTERINGAR I ÖSTERBOTTEN, MELLERSTA ÖSTERBOTTEN OCH SÖDRA ÖSTERBOTTEN

www.ymparisto.fi/tulvakartat

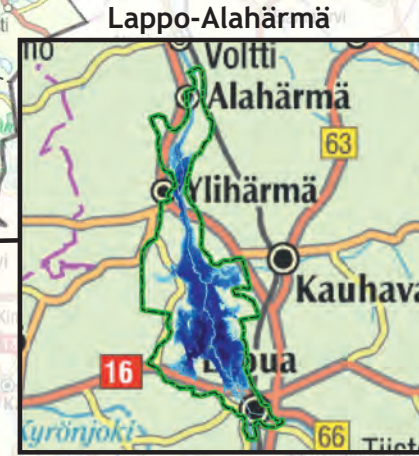
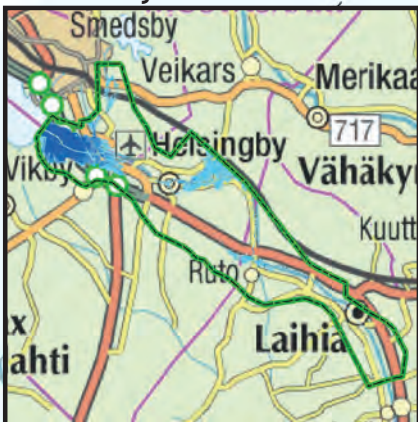
Kyro älv

Kimo å

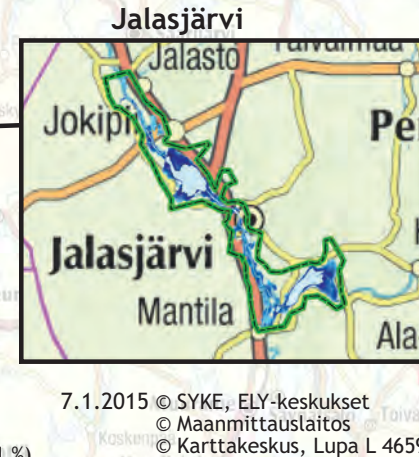
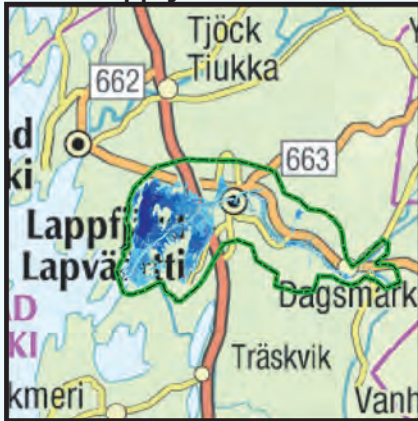
Perho ås nedre lopp

Toby-Laihela å

Lappfjärd

- Område med betydande översvämningsrisk
- Annat område med identifierad översvämningsrisk
- Objekt som karterats ha översvämningsrisk
- - - - - Kommungräns
- Fastställt översvämningsområde, översvämnning i avrinningsområde, 1/100 a (1%)

0 10 20 30 40 km

7.1.2015 © SYKE, ELY-keskukset
 © Maanmittauslaitos
 © Karttakeskus, Lupa L 4659

REAGERA RÄTT VID EN ÖVERSVÄMNING

Genom att granska din egen beredskap och agera rätt under en översvämning kan du skydda dig själv och din egendom samt förebygga översvämningsskador.

Mer information om översvännings- och säkerhetsfrågor:

www.seinajoki.fi/pelastuslaitos (Södra Österbottens räddningsverk)

www.pohjanmaanpelastuslaitos.fi (Österbottens räddningsverk)

www.kokkola.fi/aluepelastuslaitos (Mellersta Österbottens och Jakobstadsområdets räddningsverk)

www.ntm-centralen.fi/sodraosterbotten (Närings-, trafik- och miljöcentralen)

www.miljo.fi > Vatten (flöden och översvämningar, vattensituation och prognoser)

www.ymparisto.fi/tulvakartat (översvänningskarttjänst)

www.trafikverket.fi (Trafikverket)

Handboken i elektroniskt format finns på adressen: www.doria.fi/ely-keskus

Närings-, trafik- och
miljöcentralen

Södra Österbottens
räddningsverk

Mellersta Österbottens och
Jakobstadsområdets räddningsverk

Österbottens
räddningsverk